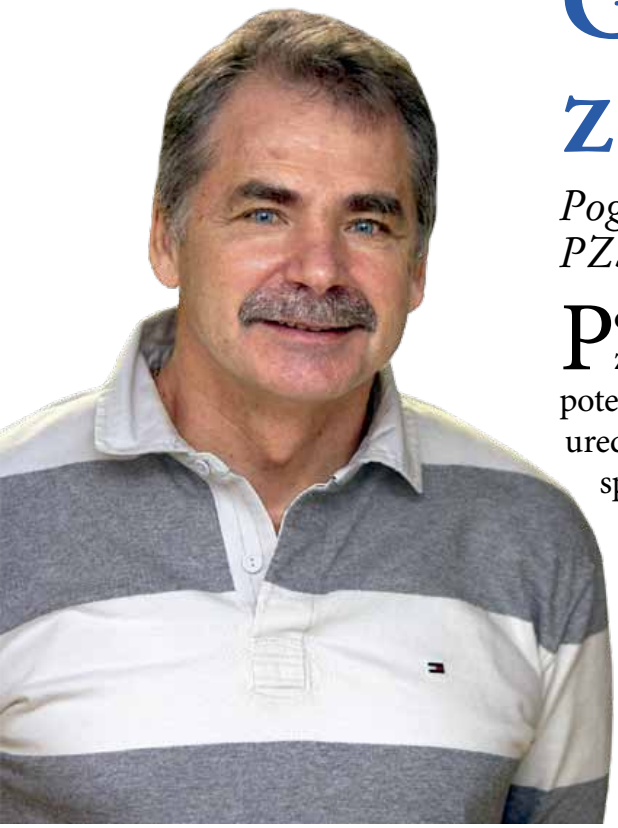

Foto: Vladimir Habjan

Gore Slovence združujejo

Besedilo: **Vladimir Habjan**

Pogovor z nekdanjim predsednikom PZS Andrejem Brvarjem

Pogovor z Andrejem Brvarjem, predsednikom Planinske zveze med leti 1990 in 2001, ki je med drugim iz anonimnosti potegnil tudi mene in mi ponudil enkratno priložnost urednikovanja Planinskega vestnika, je bil navdušujoč, spodbuden in sproščen. Sogovornik namreč izžareva izredno poznavanje delovanja planinske organizacije, pa tudi širšega okolja, v katerem se tako kot druge organizacije nahaja PZS. Prav veselje je bilo poslušati človeka, ki se mnogih dogodkov pred več kot dvajsetimi leti še vedno spominja, kot bi se dogajali danes. Andrej Brvar s Planinske zveze v bistvu nikoli ni zares odšel, še vedno je aktiven, daje predloge, nasvete in pobude. Trenutno je predsednik Nadzornega odbora PZS.

Kaj vam pomeni biti član PZS?

V prvi vrsti mi pomeni pripadnost družini prijateljev in znancev, ki so nam gore nujno potrebne za preživljanje prostega časa. Obenem je članstvo v planinski organizaciji del mojega življenja. Ker sem v njej od mladih nog, je bilo planinsko društvo zame in za moje vrstnike svojevrstna enajsta šola pod mostom. V planinskih društvih in gorah smo se kalili, odraščali in izgrajevali v osebnosti. Zavoljo zavedanja ugleda, tradicije in dosežkov planinske organizacije mi članstvo predstavlja tudi zadovoljstvo, da sem član organizacije, ki ji ni para v Sloveniji.

Jože Dobnik je v knjigi Stoletje v gorah zapisal, da je 24. novembra 1989 ob menjavi predsednika PZS potekala dramatična skupščina PZS. Kaj je bilo takrat tako dramatičnega?

Obstoječa pravila niso dohajala novih razmer. V Statutu in Poslovniku smo imeli zapisano, da je predsednik izvoljen, če prejme absolutno večino glasov vseh delegatov. V pogojih, ko se na skupščinah PZS zbere ok. 60 % vseh glasov, je upoštevanje tega določila terjalo, da prisotni delegati podprejo kandidata z 90 % glasov za. Takrat smo se za predsedniško mesto potegovali trije kandidati z različnimi programi, zato je bilo kljub več krogom tajnih glasovanj nemogoče dobiti absolutno večino. Nastali zaplet je postal še za odtenek bolj dramatičen, ko je nesporna planinska avtoriteta predlagala, da delegati kar tam z dvigom rok popravijo neživljenjsko statutarno določilo iz zahtevane večine vseh v večino prisotnih delegatov. Tako bi lahko takoj razglasili predsednika. Temu sem se uprl, dobili smo začasnega predsednika Jožeta Dobnika, vsem organom je bil podaljšan mandat. Skupščina PZS se je navkljub ponujeni bližnjici raje držala formalnih pravil igre. Tudi to je dokaz zrelosti in demokratičnosti planinske organizacije.

Kmalu za tem, 24. marca 1990, ste bili izvoljeni za novega, sedmega predsednika PZS. To so bili časi osamosvajanja Slovenije. Katere naloge so bile takrat prioritetne?

V tistem času smo se praktično čez noč znašli v novih razmerah, ki so korenito posegle v življenje in delo posameznika in planinskih društev. Če je bil prej v ospredju kolektiv in njegovi interesi, so sedaj stopili v ospredje interesi in pravice posameznika. Najbolj smo nove razmere občutili v slabših pogojih za prostovoljno delo, oteženih materialnih pogojih in novih zakonih, ki so praviloma poslabševali pogoje za delo. Zato smo si zadali cilj, da ne smemo izgubiti že pridobljenih pozicij v družbi, da bodo gore dostopne čim več ljudem in da bomo poskušali množičnosti vdihniti večjo kvaliteto.

V času vašega vodenja je PZS izstopila iz Planinske zveze Jugoslavije in bila sprejeta v UIAA. Kako je potekal ta proces, je bilo kaj zapletov?

Za članstvo smo zaprosili že marca leta 1991, ko je postajalo vse bolj očitno, da PZJ ovira mednarodno sodelovanje najrazvitejših planinskih organizacij. Konec septembra 1991 je bila v Budimpešti generalna skupščina UIAA in tam smo bili sprejeti kot prva športna organizacija iz Slovenije v mednarodno zvezo.

Česa se najbolj spominjate iz časov vodenja PZS? Kaj bi izpostavili kot poglavitne dosežke svojega predsednikovanja?

V enajstih letih se je nabralo veliko zadev, ki smo jih s sodelavci pripeljali do konca. Veliko zadovoljstvo mi je še danes, da sem bil poleg. Če pa bi moral izdvojiti nekaj takih projektov, so to ekološka sanacija planinskih koč, kjer nam je uspelo dobiti stik z novejšimi strokovnimi rešitvami v

svetu; mednarodna uveljavitev Planinske zveze; poleg članstva v UIAA smo leta 1997 gostili skupščino UIAA v Kranjski Gori, naši kadri so med vplivnejšimi v njenih organih, poleg tega smo bili med ustanovitelji delovne skupnosti planinskih zvez alpskih dežel Club Arc Alpin; povsem na novo smo postavili sistem izobraževanja prostovoljnih vodnikov; ustvarili smo pogoje, da so slovenski alpinisti najbolj zaznamovali desetletje v Himalaji, kar dokazujeta tudi dva podeljena zlata cepina; kot ena prvih športnih organizacij smo osvojili internet; zgradili smo učno središče v Bavšici.

Ali je bilo tudi kaj neuspehov? Ali bi kakšne stvari z današnje perspektive zastavili drugače?

Vsekakor so se nam zgodile stvari, katerih rezultat bi bil z drugačnim pristopom lahko tudi drugačen. Ena je drobljenje planinskih društev, ki smo mu priča še danes. Ob hkratnemu zmanjševanju članstva se je povečevalo število planinskih društev. Leta 1990 je imelo povprečno planinsko društvo blizu 600 članov, dvajset let kasneje le še dobrih 220. To pomeni, da so se društva kadrovsko osiromašila in niso sposobna realizirati večjih projektov. In praksa pritrjuje tej ugotovitvi. Druga stvar, ki bi jo zastavil drugače, je uveljavljanje stališč. Predvsem pri uveljavljanju novih zadev smo se premalo pogovarjali, dogovarjali, usklajevali in prepričevali. Zgolj razprava o neki novi stvari na nekaj planinskih forumih ne zagotavlja, da bo to tudi zaživelo v praksi. Največkrat se zgodi prav obratno – da nasprotniki porinejo dovolj palic med šprikle, da zaustavijo kolo. In tretje, čeprav jih je na spisku še nekaj, je preoblikovanje strokovne službe Planinske zveze do te mere, da bi imeli jasno začrtane meje med pristojnostmi in zadolžitvami prostovoljnih delavcev in profesionalcev.

PZS je bila že takrat trdno odločena, da ne bo ideološko vezana. Je to v praksi tudi vedno veljalo?

Sam imam do tega vprašanja zelo trdo stališče. Politične stranke v planinskih društvih in Planinski zvezi nimajo kaj iskati. Temu pritrjuje tudi slovenska zgodovina; doslej so stranke praviloma delile, gore pa združevale Slovence. Stranka znotraj društva je kot rak v zdravem telesu. Rakave celice imajo en sam cilj – da zavladajo nad zdravimi celicami in si jih podredijo. Zavoljo tega smo sprejeli stališče, da funkcionar planinskega društva ne more biti tudi funkcionar politične stranke. To bi nedvomno vodilo v navzkrižje interesov. Ni bilo lahko uveljaviti tega načela v praksi. Nedolgo nazaj je bila potrebna celo posebna skupščina PZS na to temo, da smo preverili in potrdili, da so politične stranke v planinski organizaciji nezaželene.

Še vedno ste aktivni v PZS. Bi lahko potegnili vzporednice med časom svojega vodenja PZS in današnjimi časi? Kaj je enako, kaj drugače?

Kar nekaj vprašanj predstavlja stalnico že nekaj desetletij (vloga meddruštvenih odborov; razmerja med gospodarji planinskih koč in obiskovalci; cene v planinskih kočah; članarina). Diskusije na planinskih organih so ob teh vprašanjih že desetletja na moč podobne. Tu smo enaki. Tisto, kar je drugače, pa predstavlja dejstvo, da se danes gradi in izboljšuje učinkovitost organizacije tam, kjer smo mi končali. To me upravičeno navdaja z zadovoljstvom.

V čem vidite napredek zadnjih dveh let?

Da se je burja, ki je na začetku močno vlekla po organih Planinske zveze, polegla in umirila. Upam, da se je anticiklon ustalil za dalj časa.

Je Statut, sprejet leta 2012, dobra platforma za izvajanje potrebnih sprememb v organizaciji, prilagajanja času in sodobnemu razvoju?

Vsaka generacija prilagaja statut svojemu videnju vodenja in ustroja organizacije. Vsebinsko sodbo, ali je bilo nekaj prav ali ne, bodo prinesli čas in rezultati. Zame je pomembneje, da je bil Statut na koncu sprejet praktično soglasno. To pomeni, da je strpna razprava premostila nekaj turbulentnih dogodkov. Še enkrat se je izkazalo, da premore organizacija dovolj modrih glav, da stopimo skupaj takrat, ko je nujno in potrebno za interes planinske organizacije.

Veliko ste se posvečali planinskim kočam. SPD jih je začelo graditi, da bi bile planincem v pomoč in zavetje. Danes se kažejo tudi drugačni trendi, po mnenju nekaterih so koče izgubile ta pomen in pomenijo bolj sredstvo za pridobivanje prihodkov planinskim društvom. Kakšno je vaše mnenje o tem?

Nekdaj so bile planinske koče nujne za kakršnekoli planinske aktivnosti.

Na Jančah so leta 1988 priredili 20. dan planincev. (Slovenski planinski muzej)

Izlet mladih planincev leta 1981 na Krvavec (Slovenski planinski muzej)

Danes ni več tako. A planinske koče so tu, so naša lastnina in moramo jim iskati in najti novo vlogo, da bodo prinašale planinskemu društvu tudi zadovoljstvo, ne zgolj težav in skrbi. Uspešno gospodarjenje s kočo terja sposobnega človeka. Nemalo konfliktov v planinskih društvih med gospodarskim odsekom in ostalimi dejavnostmi izvira iz dejstva, da na šalabajzerski način rešujemo povsem profesionalne zadeve v zvezi z upravljanjem koče. In ne smemo še mimo znanega dejstva, da planinci s planinskimi kočami ekonomsko testiramo lokacije v za mnoge nekoristnem svetu. Če se je katera od lokacij obnesla, jo je prevzela turistična industrija (Rogla, Krvavec, Zelenica, Vogel itd). Nam praviloma ostajajo planinske koče na ekonomsko neprofitnih lokacijah. To pomeni, da je potrebno veliko prostovoljnega dela in odrekanja, da ohranjamo neko kočo pri življenju. Redke so izjeme, morda bi jih prešteli na prste obeh rok, da bi ostale dobičkonosne tudi po realnem obračunu amortizacije in prostovoljnega dela.

Zakaj problemom z lastništvi ni konca ne kraja?

Lastnina je od nekdaj delila ljudi. V devetdesetih letih smo se čez noč znašli v kapitalizmu in pojmov, kot sta denacionalizacija in privatizacija, nismo obvladali. Zato je bilo treba sprejeti kompromis. Sam sem odkrito zagovarjal stališče, da bi lastnina ostala na PZS, saj bi bila bolje upravljana, društva pa so videla možnost pridobitve svoje lastnine. Vedeti je treba, da je bilo SPD zelo centralizirana ustanova, podružnice so imele omejeno pravico razpolaganja z imovino, po vzoru germanskih planinskih zvez, ki so še vedno takšne. Zaradi spleta okoliščin smo morali popustiti in PZS je ohranila le 10 % lastništva v kočah in premoženju, ostalo pa je bilo prepisano na društva. Naj ob tem spomnim, da je bilo po zaslugi dr. Mihe Potočnika planinsko premoženje po drugi vojni prepisano na PZS, sicer bi bile koče nacionalizirane kot družbeno premoženje, kar pa bi upravljanje zelo otežilo.

Je vloga Nadzornega obora samo preverjanje finančnega poslovanja ali jo jemljete tudi širše, na primer kot usmerjanje, dajanje priporočil?

Nadzorni odbor v ožjem pogledu bdi nad tem, ali vodstvo dela v skladu s sprejetimi predpisi in pravilniki. Kadar pa pri svojem delu naletimo na odprto vprašanje, nedorečene ali različno tolmačene zadeve, dajemo organom PZS pobudo, da o določenem vprašanju razpravljajo, se do njega opredelijo in dogovorjeno zapišejo v planinski pravni red.

Sodelovali ste pri pripravi Vodil PZS. Kaj je njihov namen in ali bi potrebovale posodobitev?

Prvotni namen je bil, da zberemo le stališča Upravnega odbora do aktualnih vprašanj. Kaj kmalu se je pokazalo, da je to premalo. Sredi devetdesetih let je dozorela ideja, da planinska organizacija potrebuje razvojni dokument za novo tisočletje. Vodila so bila sprejeta leta 1999. In seveda si predstavljam, da to ne sme biti statičen dokument. Prilagajati se mora razvoju v družbi, novim trendom, tehnologijam. Razvojni dokument, kar naj bi Vodila bila, se mora stalno preverjati, dopolnjevati in popravljati.

Kje ima PZS še rezerve, na katerih področjih bi lahko še kaj storili?

Da bi planinska organizacija uspešneje kapitalizirala znanje, ki ga je z leti razvila. Ni skrivnost, da so se znotraj planinske organizacije razvili projekti, ki omogočajo življenje nekaterim gospodarskim družbam. Na področju založništva in trekingov smo doslej uspešno pomagali razvijati tržišče, obiranje sadov pa prepuščamo drugim.

Si predstavljate, kakšna bo planinska organizacija prihodnosti?

Ne upam si napovedovati, kakšna bo, ker se ne čutim dovolj poklicanega za vedeževanje. Lažje rečem, kakšno si želim. Da bi ohranila povezanost z ljudmi; da bi usmerjala, povezovala in koordinirala vse aktivnosti, ki potekajo v gorah; da bi uspešno ustvarjala pogoje, da bi tisti, ki zmorejo in hočejo, bili del svetovnega alpinističnega oz. športnoplezalskega vrha.